Lietas Nr. A420659511
Lietas arhīva Nr. AA43-0653-16/14

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016.gada 30.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente L.Vīnkalna, tiesneses K.Krastiņa un A.Zariņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par Liepājas cietuma un Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības – pienācīgas veselības aprūpes un apcietinājumā turēšanas apstākļu nenodrošināšanu – atzīšanu par prettiesisku un kaitējuma atlīdzinājumu Ls 20 000 (28 457,60 *euro*) apmērā, sakarā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 22.janvāra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ (turpmāk – pieteicējs) atradās ieslodzījumā Liepājas cietumā no 2009.gada 5.maija līdz 2011.gada 3.jūlijam un Rīgas Centrālcietumā (turpmāk – RCC) no 2011.gada 4.jūlija līdz 2014.gada 27.jūnijam.

2011.gada 7.septembrī pieteicējs vērsās Ieslodzījumu vietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde vai atbildētāja) ar 2011.gada 5.septembra iesniegumu, kurā izteikts lūgums atzīt par prettiesisku Liepājas cietuma faktisko rīcību un piedzīt atlīdzinājumu Ls 15 000 (21 343,08 *euro*) apmērā.

[2] Ar Pārvaldes 2011.gada 7.oktobra lēmumu Nr.1/13-D/4418 (turpmāk – Lēmums) Liepājas cietuma faktiskā rīcība atzīta par tiesisku un lūgums par atlīdzinājuma piešķiršanu noraidīts. Lēmums pamatots šādi.

Pēc ievietošanas Liepājas cietumā pieteicējam veikta veselības stāvokļa profilaktiskā pārbaude, kuras laikā pieteicējs nesūdzējās ne par redzes, ne par zobu veselības problēmām.

2009.gada 12.maijā pieteicējs vērsās Liepājas cietuma Medicīnas daļā ar lūgumu iegādāties brilles par viņa naudu.

Tā kā laika periodā no 2009.gada 29.jūnija līdz 2009.gada 27.novembrim pieteicējs bieži tika konvojēts uz citām iestādēm un neatradās Liepājas cietumā, objektīvi nebija iespējams nodrošināt viņam veselības aprūpi Liepājas cietumā vai ārpus tā. Ikreiz pirms un pēc etapēšanas pieteicējam veikta veselības stāvokļa profilaktiskā pārbaude (kopā desmit), kuru laikā viņš ne reizi nesūdzējās par redzes un zobu veselības problēmām.

2010.gada 22.jūlijā pieteicējs pirmo reizi vērsās Liepājas cietuma Medicīnas daļā sakarā ar zobu ārstēšanu un vēlēšanos tos protezēt ārpus cietuma. Pieteicējam paskaidrots, ka pirms zobu protezēšanas ir nepieciešama mutes dobuma sanācija un ka līdz ar to ir jāvēršas pie cietuma zobārsta. Pirms tam pieteicējs sūdzības par zobiem neizteica.

2010.gada 28.jūlijā pieteicējs pirmo reizi vērsās pie Liepājas cietuma zobārsta, tika noteikts zobu stāvoklis. Pieteicējam trūka sešu zobu, sešiem zobiem bija zobu saknes, trim zobiem bija plombas, trīs zobi bija kariozi, četriem zobiem bija kronis. Secināts, ka pieteicējs savlaicīgi nekopa un neārstēja zobus, kā rezultātā izcēlās hroniska dentāla un zobu sakņu infekcija.

Arī 2010.gada 8. un 16.septembrī pieteicējs apmeklēja Liepājas cietuma zobārstu, vēlāk līdz pat 2011.gada 7.jūlijam pie zobārsta nevērsās.

Nav konstatējama cēloņsakarība starp pieteicēja zobu problēmām un Liepājas cietuma faktisko rīcību, sniedzot iesniedzējam veselības aprūpi.

Tā kā nav konstatējama Liepājas cietuma prettiesiska faktiskā rīcība, tad nav pamata atlīdzinājuma piešķiršanai pieteicējam.

[3] Pieteikumā Administratīvajai rajona tiesai pieteicējs izteica prasījumu par Liepājas cietuma un RCC faktiskās rīcības – pienācīgas veselības aprūpes un apcietinājumā turēšanas apstākļu nenodrošināšanu – atzīšanu par prettiesisku un kaitējuma atlīdzinājumu Ls 20 000 (28 457,60 *euro*) apmērā.

Pieteikums pamatots šādi.

[3.1] 2009.gada 5.maijā, ierodoties Liepājas cietumā, pieteicējam veikta tikai daļēja veselības pārbaude. Pieteicējs izjautāts par veselības stāvokli, un viņam pārbaudīts asinsspiediens, veikta fluorogrāfa pārbaude. Redzes un mutes dobuma pārbaude nav veikta. Pieteicējs neko neesot minējis par zobu stāvokli, jo tobrīd sūdzību neesot bijis.

Liepājas cietuma ārstiem bija pienākums saskaņā ar Ārstniecības likuma 41.pantu uzstādīt pieteicējam diagnozi, sastādīt un izskaidrot viņam izmeklēšanas, ārstniecības plānu un izmaksas. Pieteicējs nav atteicies no ārstniecības atbilstoši

Ārstniecības likuma 23.pantam.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumu Nr.199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs" (turpmāk – Noteikumi Nr.199) 8.punktu ārstu pienākums bija nosūtīt pieteicēju pie speciālistiem, kuri viņam varētu sniegt atbilstošu veselības aprūpi.

[3.2] 2009.gada maijā pieteicējs vērsās Liepājas cietuma Medicīnas daļā, lai veiktu redzes pārbaudi un salabotu zobu, kuram bija izkritusi plomba.

Pieteicējam paskaidrots, ka tie ir maksas pakalpojumi, kurus nav iespējams sniegt cietumā; cietumā iespējams saņemt tikai pretsāpju līdzekļus vai izraut zobus; nav darbinieku, kas varētu cietumniekus konvojēt uz veselības iestādēm, un pieteicējam jāgaida 30 cilvēku garā rindā, lai saņemtu palīdzību. Pieteicējam šķita, ka medicīnas personāls ierakstīja viņa vārdu rindā uz stomatoloģisko pakalpojumu saņemšanu.

Pieteicējs gaidījis, līdz varēs saņemt medicīnisko aprūpi, un regulāri apjautājies cietuma medicīnas personālam par iespējamo medicīnisko aprūpi.

[3.3] 2010.gada jūlijā pieteicējs vērsies pie Liepājas cietuma zobārsta un uzrakstījis iesniegumu par nepieciešamību labot un protezēt zobus ārpus cietuma.

2010.gada 2.augustā pieteicēja tuvinieki veikuši maksājumu pieteicēja personīgajā kontā Ls 200 apmērā zobārstniecības pakalpojumu saņemšanai.

2010.gada augustā un septembrī sakarā ar zobu veselības stāvokļa pasliktināšanos pieteicējam Liepājas cietumā izrauti pieci zobi. No pieteicēja personīgā konta atskaitīti līdzekļi par anestezējošu līdzekļu izmantošanu zobu izraušanai.

2010.gada septembrī pieteicējs atkārtoti uzrakstījis iesniegumu par nepieciešamību labot un protezēt zobus ārpus cietuma. Taču Liepājas cietums neesot rīkojies atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Pieteicēja rūpes par veselību apliecinot tostarp tas, ka pēc pārvietošanas uz RCC pieteicējs nekavējoties vērsies pie zobārsta.

[3.4] Pēc pārvietošanas uz RCC pieteicējs 2011.gada 7.jūlijā vērsies pie cietuma zobārsta, kurš viņam izrāvis vienu zobu un teicis, ka divus zobus vēl jāārstē. Ārsts izskaidrojis, ka cietumā iespējams saņemt tikai pretsāpju līdzekļus vai izraut zobus. Lai zobus ārstētu un veiktu protezēšanu, jāaicina pieteicēja zobārsts. Taču, tā kā pieteicējs ir no Ventspils, viņam nebija iespēju uzaicināt zobārstu uz cietumu Rīgā.

[3.5] 2011.gada 22.septembrī, 13.oktobrī un 7.novembrī pieteicējs apmeklējis zobārstu, kurš viņa slimajiem zobiem uzlicis pagaidu plombas un atteicis likt pastāvīgās, jo tas ir maksas pakalpojums, ko nav iespējams saņemt.

[3.6] 2012.gada janvārī pēc pagaidu plombas izkrišanas pieteicējs 8., 15., 22. un 29.janvārī, 12. un 26.februārī, 25.martā, 1. un 8.aprīlī iesniedzis RCC iesniegumus par nepieciešamo medicīnisko palīdzību. Visu šo laiku pieteicējam nācies staigāt ar „vaļēju" zobu, kā rezultātā viņam mutes dobumā izveidojies iekaisums un viņš cietis stipras sāpes. 2012.gada 2.martā pieteicējs vērsies cietuma Medicīnas daļā, kur saņēmis pretiekaisuma zāles.

[3.7] 2012.gada 11.aprīlī pieteicējs vērsies pie RCC priekšnieka vietnieka, kurš mutiski izskaidrojis, ka maksas zobārstniecības pakalpojumus cietumā iespējams saņemt pie /pers. F/. Tajā pašā dienā pieteicējs vērsies RCC ar iesniegumu par veselības aprūpes saņemšanu pie minētās zobārstes.

2012.gada 20.aprīlī pieteicējs nosūtīts pie cita ārsta, ar kuru vienojies, ka tiks veikta zobu protezēšana. 2012.gada 22.aprīlī un 6.maijā pieteicējs iesniedzis RCC vēl divus iesniegumus par nepieciešamību apmeklēt zobārstu zobu protezēšanai, taču tie atstāti bez ievērības.

2012.gada 9.maijā medicīnas darbiniece mutiski informēja pieteicēju, ka vizīte pie zobārsta ir jāgaida.

[3.8] Noteikumu Nr.199 15.punkts attiecas uz gadījumiem, kad ieslodzītais atteicies saņemt cietuma nodrošināto speciālistu sniegto palīdzību un vēlas saņemt analogus pakalpojumus ārpus cietuma. Pieteicēja pieprasītie zobārstniecības pakalpojumi saskaņā ar Noteikumu Nr.199 2., 7. un 8.punktu bija jāsniedz cietumā uz vietas.

[3.9] Liepājas cietumā un RCC nav atbilstoša materiāltehniskā nodrošinājuma, lai sniegtu primāro veselības aprūpi cietumos uz vietas, kā to paredz normatīvie akti.

[3.10] Pieteicējs 2009.gadā kopumā etapēts uz piecām nedēļām, tādēļ nav pamatots Pārvaldes arguments, ka pieteicējam laika periodā no 2009.gada 29.jūnija līdz 2009.gada 27.novembrim nebija iespējams sniegt nepieciešamo veselības aprūpi.

[3.11] Tas, ka pirms nokļūšanas ieslodzījumā pieteicēja četriem zobiem jau bija uzlikti kroņi, liecina par to, ka viņš rūpējās par veselību un nevar būt vainojams pie tās stāvokļa pasliktināšanās.

[4] Paskaidrojumos Administratīvajai rajona tiesai atbildētāja norāda, ka pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minēto.

Papildus paskaidro, ka pieteicējs no 2011.gada 7.jūlija līdz Lēmuma pieņemšanas dienai nav vērsies pie zobārsta, lai gan 2011.gada 22.septembrī, kad pieteicējs tika izsaukts pie zobārsta, konstatēts, ka viņa mutes dobums nav sagatavots protezēšanai. Pieteicējs pie zobārsta vērsies neregulāri, un tādējādi pats nav pienācīgi rūpējies par savu veselības stāvokli.

Pieteicējs saņēma visu viņam nepieciešamo veselības aprūpi, par ko liecina viņa vizītes pie ārstiem un dokumenti par medikamentu iegādi.

Pieteicēja apstrīdēšanas iesniegums bija par Liepājas cietuma faktisko rīcību, un tādējādi pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību attiecībā uz RCC faktiskās rīcības apstrīdēšanu.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 22.janvāra spriedumu pieteikums apmierināts daļēji: 1) atzīta par prettiesisku Liepājas cietuma faktiskā rīcība, laika periodā no 2010.gada 5.septembra līdz 2011.gada 3.jūlijam nenodrošinot

pieteicējam primāro veselības aprūpi (plānveida stomatoloģisko palīdzību par maksu); 2) atzīta par prettiesisku Pārvaldes faktiskā rīcība, nenodrošinot pieteicējam neatliekamo stomatoloģisko palīdzību laika periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim; 3) uzlikts pienākums Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējam personisko kaitējumu par veselībai un fiziskajai integritātei nodarīto kaitējumu 4000 *euro* apmērā, morālo kaitējumu 1000 *euro* apmērā. Pārējā daļā pieteikums noraidīts.

Spriedums citastarp pamatots šādi.

[5.1] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pants citastarp noteic, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) 4.pantu iestāde zaudējumu (personisko un morālo kaitējumu) var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies.

Atlīdzināšanas likuma 5.panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu ir cietušajam, proti, privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts vai trešā persona APL izpratnē, kā arī privātpersonai, pret kuru ir tieši vērsta vai kuru tieši skar iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

Atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa paredz, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju, un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas, bet otrā daļa – cēloņsakarība nepastāv gadījumā, kad tāds pats zaudējums būtu radies arī tad, ja iestāde būtu rīkojusies tiesiski.

Prasījums noteikt atlīdzinājumu vienmēr ir pakārtots tam, vai faktiskā rīcība ir atzīstama par prettiesisku. Tādējādi tiesai jānoskaidro, vai Pārvaldes veiktā faktiskā rīcība ir prettiesiska. Ja minētais apstiprinās, tiesai ir jāvērtē zaudējumu pastāvēšana, to apmērs un cēloņsakarības esamība vai neesamība, un jau sekojoši pieteicējam piešķiramā atlīdzinājuma apmērs.

[5.2] Saistībā ar pārbaudāmās faktiskās rīcības apjomu tiesa konstatējusi, ka ievērojamā daļā pieteicēja pieteikumā un tiesas sēdē sniegtajos paskaidrojumos ietvertās iebildes ir saistītas ar to, kādā veidā un apjomā ziņas par viņa veselības stāvokli ir fiksētas medicīniskajā dokumentācijā, kādā apjomā cietumu Medicīnas daļu ārstniecības personāls ir veicis viņa sākotnējo un profilaktiskās apskates jeb izmeklējumus, kāda veida ārstniecības metodes un taktika izvēlēta vai nav izvēlēta u.c. Saistībā ar šīm pieteicēja iebildēm tiesa secinājusi, ka tās pēc būtības ir vērstas uz veselības aprūpes kvalitāti.

Iestāde, kuras kompetencē ietilpst veselības aprūpes kvalitātes kontrole, ir Veselības inspekcija (turpmāk – Inspekcija). Šīs iestādes darbības mērķis ir īstenot valsts pārvaldes funkcijas veselības nozares uzraudzībā un kontrolē, lai nodrošinātu minēto jomu regulējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu un izpildi (Ministru kabineta 2008.gada 5.februāra noteikumu Nr.76 „Veselības inspekcijas nolikums" (turpmāk – Inspekcijas nolikums) 2.punkts). No Pacientu tiesību likuma 18.panta otrās daļas izriet, ka personas tiesību un tiesisko interešu aizstāvēšana var notikt arī administratīvā procesa ietvaros.

Ciktāl ieslodzītās personas sūdzības attiecas uz medicīniskās aprūpes kvalitāti, piekritīgā iestāde atbilstoši norādītajām normām ir Inspekcija. Ja personu neapmierina Inspekcijas lēmums, tā var vērsties tiesā.

Pārvaldei un Inspekcijai kā atbildētājas – Latvijas Republikas – piekritīgajām iestādēm ir atšķirīga kompetence ieslodzīto personu sūdzību izskatīšanā. Ciktāl lietā ir vērtējama medicīniskās aprūpes nodrošināšana pati par sevi, par piekritīgo iestādi var uzstāties Pārvalde.

No pieteicēja pieteikuma un tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem secināms, ka pieteicēju neapmierina gan tas, ka viņam nav veikta atbilstošu slimību atbilstoša ārstēšana, gan tas, ka veselības aprūpe nav sniegta pēc būtības.

Tiesa atzinusi, ka saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 4.panta trešo daļu pieteicējam attiecīgo informāciju ir tiesības saņemt no ārstniecības personas. Šādas informācijas saņemšana ir medicīniskās aprūpes kvalitātes jautājums. Tas, vai cietumā strādājošā ārstniecības persona ir veikusi atbilstošu pieteicēja medicīnisko aprūpi, tostarp noteikusi un ārstējusi pieteicējam atbilstošu slimību, sniegusi pietiekamu informāciju par ārstēšanas taktiku un noteikusi nepieciešamību veikt pieteicējam ārstēšanu ārpus cietuma, ir veselības aprūpes kvalitātes kontroles jautājums, kurš ietilpst Inspekcijas kompetencē. Šīs lietas ietvaros pieteicējs nav pārsūdzējis Inspekcijas pieņemtos lēmumus, kas attiecas uz medicīniskās aprūpes kvalitāti, un līdz ar to tiesai nav pamata to vērtēt.

[5.3] Pieteicējs iebildis par Liepājas cietuma faktisko rīcību par laika periodu no 2009.gada maija, par ko Pārvaldē ar apstrīdēšanas iesniegumu ir vērsies 2011.gada 5.septembrī. Pieteicējs Pārvaldei adresētajā iesniegumā nav izteicis lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu. Ievērojot norādīto, tiesa vērtējusi pieteicēja izteiktās iebildes par laika periodu no 2010.gada 5.septembra līdz apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšanai 2011.gada 5.septembrī.

[5.4] Tiesa par nepamatotu atzinusi Pārvaldes viedokli, ka pieteicējs iestādē ir vērsies tikai saistībā ar Liepājas cietuma faktisko rīcību, bet nav apstrīdējis RCC faktisko rīcību. Izvērtējot Pārvaldei adresēto pieteicēja 2011.gada 5.septembra apstrīdēšanas iesniegumu, tiesa konstatējusi, ka tajā pieteicējs ir norādījis arī par stomatoloģisko pakalpojumu saņemšanas neiespējamību RCC, kā arī, jau atrodoties ieslodzījumā RCC, izteicis prasījumu, lai viņam tiktu nodrošināta nepieciešamā stomatoloģiskā palīdzība.

[5.5] Tiesa norādījusi, ka izskatāmajā gadījumā stomatoloģisko pakalpojumu nodrošināšana vai nenodrošināšana ir

nevis vienreizējs gadījums, bet ilgstoši turpināta faktiskā rīcība (pieteicējam nepieciešamas secīgas un daudzkārtējas manipulācijas), tiesa uzskatījusi par iespējamu lietas ietvaros vērtēt arī RCC faktisko rīcību stomatoloģisko pakalpojumu nodrošināšanā vai nenodrošināšanā.

[5.6] Satversmes 95.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt. Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*sk. General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, para 3*).

[5.7] Tādējādi veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana pieteicējam bija valsts pienākums, kura izpilde jānodrošina Pārvaldei un tās struktūrvienībām. Līdz ar to jebkurš iespējamais pieteicēja veselības aizskārums ir vērtējams kā apstāklis, kas var radīt personas cilvēktiesību ierobežojumu.

Tiesības uz veselības aizsardzību un garantētu medicīniskās palīdzības minimumu paredz gan Satversmes 111.pants, gan Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.pants un saskaņā ar to izdotie Noteikumi Nr.199 (*zaudējuši spēku 2014.gada 24.janvārī*), kas paredzēja notiesāto personu tiesības saņemt medicīnisko palīdzību. Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.1046, *zaudējuši spēku 2013.gada 31.decembrī*) 2.punkts noteica veselības aprūpes iedalījumu, 2.2.punktā paredzot primāro veselības aprūpi. Saskaņā ar Noteikumu Nr.1046 19.punktu primārā veselības aprūpe ir veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji sniedz personai ambulatorajās ārstniecības iestādēs, stacionārās ārstniecības iestādes ambulatorajā nodaļā vai dzīvesvietā.

[5.8] Pārbaudot, vai ir konstatējama ieslodzījuma vietu prettiesiska faktiskā rīcība saistībā ar pienācīgu veselības aprūpes pakalpojumu – zobārstniecības pakalpojumu nenodrošināšanu, sākotnēji ir nepieciešams izvērtēt, kādu stomatoloģisko pakalpojumu klāstu un ar kādiem nosacījumiem pieteicējs bija tiesīgs saņemt.

[5.9] Ārstniecības likuma 17.panta pirmās daļas 6.punkts (*redakcijā, kāda bija spēkā laikā, kad pieteicējs atradās ieslodzījumā*) noteica, ka no valsts pamatbudžeta un pakalpojumu saņēmēju līdzekļiem apmaksāto ārstniecības pakalpojumu apjomu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā sniedz aizturētajām, apcietinātajām un ar brīvības atņemšanu notiesātajām personām. Šā likuma 18.pants noteica, ka pārējā medicīniskā palīdzība šā likuma 17.pantā minētajām personām tiek sniegta par apdrošināšanas sabiedrības, darba devēja, pacienta personiskajiem vai citiem līdzekļiem saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Noteikumu Nr.199 2.punkts paredzēja, ka ieslodzītais cietumā bez maksas saņem primāro veselības aprūpi, izņemot plānveida stomatoloģisko palīdzību, un neatliekamo stomatoloģisko palīdzību. Noteikumu Nr.199 6.punkts noteica, ka primārās veselības aprūpes pakalpojumus ieslodzītajam sniedz cietuma medicīnas daļā vai ieslodzītā atrašanās vietā. Plānveida primārās veselības aprūpes pakalpojumus sniedz cietuma dienas kārtībā noteiktajā pacientu pieņemšanas laikā. Noteikumu Nr.199 7.punkts paredzēja, ka primārās veselības aprūpes pakalpojumus ieslodzītais saņem pēc paša iniciatīvas vai ārsta vai ārsta palīga uzaicinājuma.

Secināms, ka ieslodzījumā esoša persona par valsts budžeta līdzekļiem var saņemt neatliekamo stomatoloģisko palīdzību. Normatīvajos aktos nav ietverts jēdziena „neatliekamā stomatoloģiskā palīdzība" skaidrojums. Atbilstoši Ārstniecības likumam (1.panta 10.punkts) neatliekamā medicīniskā palīdzība ir palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) sniedz dzīvībai vai veselībai bīstamā kritiskā stāvoklī. Tātad neatliekamā stomatoloģiskā palīdzība būtu jāsaprot kā palīdzība gadījumos, kad radušās komplikācijas, iekaisums, kas rada veselības sarežģījumus, sāpes, asiņošana un līdzīgi gadījumi.

Savukārt plānveida medicīniskā palīdzība ir saprotama kā palīdzība, kuras sniegšana un saņemšana ir plānota – tiek saņemts nosūtījums no ārstējošā ārsta, veikts pieraksts ārstniecības iestādē u.tml. Tāpat būtu izprotama arī plānveida stomatoloģiskā palīdzība. Šāda plānveida palīdzība ieslodzītajiem nav pieejama bez maksas. Vienlaikus samaksas paredzēšana ir vienīgais ierobežojums un nav tverams kā tāds, kura dēļ ieslodzījuma vietas vispārīgi vai daļēji tiktu atbrīvotas no pienākuma šādu pakalpojumu nodrošināt. Bez ievērības nav atstājams arī Noteikumu Nr.199 15.punktā ietvertais regulējums – ja saņemts ieslodzītā iesniegums, kas rakstiski saskaņots ar cietuma ārstu, cietuma administrācija par ieslodzītā konsultēšanu un ārstēšanu var vienoties ar tādas ārstniecības iestādes vadību, kura atrodas ārpus ieslodzījuma vietas. Ar veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu saistītos izdevumus, kā arī transporta un apsardzes izdevumus sedz no ieslodzītā līdzekļiem.

No Ministru kabineta 2005.gada 1.novembra noteikumu Nr.827 „Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums" (turpmāk – Pārvaldes nolikums) 4.2.apakšpunkta izriet, ka ieslodzīto medicīniskās aprūpes nodrošināšana ir tieši Pārvaldes uzdevums jeb pienākums.

[5.10] Plānveida stomatoloģisko pakalpojumu saņemšanai ieslodzītajam ir jāievēro divi priekšnosacījumi: ir jāinformē ieslodzījuma vieta par šādu pakalpojumu nepieciešamību, un jābūt naudas līdzekļiem pakalpojumu apmaksai.

Vērtējot, vai pieteicējs ir informējis Liepājas cietumu par nepieciešamību saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību, tiesa konstatējusi, ka pieteicējs vairākkārt ir vērsies ar rakstveida iesniegumiem pie Liepājas cietuma priekšnieka.

Pieteicēja ambulatorajā pacienta kartē Liepājas cietuma medicīnas darbinieki vairākkārt ir atzīmējuši nepieciešamību veikt plānveida zobu labošanu un protezēšanu. Tiesai nav radušās šaubas, ka pieteicējs no savas puses ir izpildījis normatīvajos aktos noteikto pienākumu – ir informējis ieslodzījuma vietu par nepieciešamību saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību un ir apstiprinājis līdzekļu esamību (2010.gada 2.augustā pieteicēja personīgajā kontā iemaksāti Ls 200, *lietas I sējuma 30.lapa*), lai saņemtu pakalpojumus, kurus valstij ir pienākums pieteicējam nodrošināt.

Liepājas cietuma stomatologa pieņemšanas žurnālā ir fiksētas vairākas pieteicējam veiktās manipulācijas – 2010.gada 28.jūlijā zobu D12, D13 ekstrakcija, 16.septembrī – zoba D38 ekstrakcija. Citas manipulācijas (stomatoloģiskās aprūpes pakalpojumi) nav fiksētas.

Tiesas sēdē 2013.gada 11.decembrī bijusī Liepājas cietuma Medicīnas daļas priekšniece /pers. P/ liecināja, ka izskaidrojusi pieteicējam, ka vispirms veicama mutes dobuma sanācija un tikai tad var veikt protezēšanu. Lieciniece liecināja, ka stomatoloģiskos pakalpojumus – zobu labošanu – Liepājas cietumā uz vietas nenodrošināja, nebija arī iespējas uzaicināt stomatologu šādu pakalpojumu sniegšanai, jo cietuma zobārstniecības kabinets bija pielāgots tikai zobu raušanai.

To, ka Liepājas cietumā nebija nodrošināta nekāda veida plānveida stomatoloģiskā palīdzība, tiesas ieskatā apstiprina arī Inspekcijas 2011.gada 1.decembra lēmumā Nr.5.3-1/21995/11916 (*lietas I sējuma 89.lapa*) norādītais, ka kontroles veikšanas laikā Liepājas cietumā 2011.gada 25.novembrī konstatēts, ka zobārstniecības kabinetā ir nodrošināta tikai zobu ekstrakcija vietējā anestēzijā.

Tiesa secinājusi, ka visā laika periodā no 2010.gada 5.septembra līdz 2011.gada 4.jūlijam pieteicējam Liepājas cietumā nav tikusi nodrošināta plānveida stomatoloģiskā palīdzība, lai gan pieteicējs to ir lūdzis, viņam tā ir bijusi nepieciešama un ir bijuši līdzekļi pakalpojumu apmaksai.

Tiesa atzinusi, ka Liepājas cietuma faktiskā rīcība, kas izpaudusies kā bezdarbība, nenodrošinot pieteicējam primāros veselības aprūpes pakalpojumus – plānveida stomatoloģisko palīdzību par pieteicēja naudas līdzekļiem –, ir prettiesiska.

[5.11] Vienlaikus tiesa ņēmusi vērā, ka pieteicējs 2013.gada 11.decembrī ir papildinājis pieteikumu ar prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kas viņam nodarīts ar Pārvaldes rīcību lietas izskatīšanas laikā. Pieteicējs šo prasījumu ir pamatojis ar, viņa ieskatā, nepatiesu ierakstu izdarīšanu viņa ambulatorajā kartē, nepatiesas un sagrozītas informācijas sniegšanu tiesā un negodprātīgu savu pienākumu veikšanu. No norādītajām iebildēm to kopumā secināms, ka pieteicējs iebilst arī pret Pārvaldes rīcību saistībā ar viņa veselības aprūpes pakalpojumu nenodrošināšanu.

Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 93.panta otrā daļā noteic, ka atlīdzinājumu uzreiz tiesā, proti, bez ārpustiesas kārtības ievērošanas, var prasīt gadījumā, ja zaudējumus vai kaitējumu ir nodarījusi augstākā iestāde. Kā atzīts pastāvīgajā administratīvo tiesu judikatūrā, šādā gadījumā sākotnējā vēršanas ar iesniegumu par atlīdzinājumu augstākā iestādē nav nepieciešama. Ievērojot to, ka pieteicējs izsaka iebildes tieši saistībā ar Pārvaldes rīcību, tiesa secinājusi, ka šāds prasījums ir pieļaujams. Turklāt, ievērojot privātpersonas tiesību ievērošanas principu, izskatāmajā lietā ir vērtējama Pārvaldes rīcība ne tikai saistībā ar tieši norādītajām pieteicēja iebildēm, bet arī Pārvaldes rīcība stomatoloģisko pakalpojumu pieteicējam nodrošināšanā kopumā.

[5.12] Vērtējot Pārvaldes rīcību saistībā ar stomatoloģisko pakalpojumu nodrošināšanu pieteicējam, tiesai ir jāvērtē, kādus pakalpojumus pieteicējs RCC ir saņēmis pēc tam, kad ar apstrīdēšanas iesniegumu vērsās Pārvaldē. Pieteicējs 2011.gada 5.septembra iesniegumā Pārvaldē norādīja uz nepieciešamību saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību. Pieteicējs ir sniedzis sava veselības stāvokļa aprakstu, norādījis, ka joprojām arī pēc pārvešanas uz RCC nav varējis saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību. Tiesas ieskatā Pārvaldei kā valsts vadošajai ieslodzījuma vietu iestādei bija pienākums informēt RCC par nepieciešamību nodrošināt šos primārās veselības aprūpes pakalpojumus un pārliecināties par to sniegšanu.

Pārbaudot, kad un kādi zobārstniecības pakalpojumi pieteicējam sniegti RCC, tiesa konstatējusi, ka zobārstniecības pakalpojumi sniegti 2011.gada 22.septembrī, 13.oktobrī un 7.novembrī, kad pieteicējs saņēmis neatliekamo stomatoloģisko palīdzību.

RCC norāda, ka 2013.gada 6.jūnijā pieteicējs pierakstīts un 2013.gada 7.jūnijā pieteicējam sniegti zobārstniecības pakalpojumi. Pieteicējs atkārtoti izsaukts pie zobārsta 2013.gada 19.jūlijā, 30.augustā un 18.septembrī. Pieteicējs nav norādījis uz 2013.gada 7.jūnija un 19.jūlija vizītēm.

Tiesa konstatējusi, ka pieteicējs plānveida stomatoloģiskos pakalpojumus daļēji saņēmis tikai 2013.gada jūnijā no stomatoloģes /pers. S/. Tātad Pārvalde, lai arī nepārprotami bija informēta par to, ka pieteicējam ir nepieciešami plānveida stomatoloģiskie pakalpojumu un viņš tos nav saņēmis, neveica nekādas aktīvas darbības, lai nodrošinātu pieteicējam iespēju uz vietas RCC saņemt primāro veselības aprūpi (plānveida stomatoloģiskos pakalpojumus), kā arī neveica nekādas darbības, lai pieteicējs šos pakalpojumus varētu saņemt ārpus ieslodzījuma vietas. Tiesa šādu Pārvaldes faktisko rīcību atzinusi par prettiesisku.

[5.13] Lietā nav iesniegts neviens pieteicēja iesniegums par lūgumu saņemt zobārstniecības pakalpojumus, un tiesai iesniegtais „Pierakstīšanās pie ārsta/ārsta palīga žurnāls" iesniegts ar pieraksta datiem no 2012.gada 17.septembra. Ņemot vērā minēto, tiesa secinājusi, ka pastāv vērā ņemama iespējamība, ka pieteicēja norādītie iesniegumi tikuši nozaudēti.

[5.14] Tiesa sniegusi novērtējumu pieteicēja norādītajam par neatliekamās stomatoloģiskās palīdzības savlaicīgu nesniegšanu arī pēc tam, ka viņš ar apstrīdēšanas iesniegumu bija vērsies Pārvaldē.

Pieteicējs ir norādījis, ka 2012.gada 8.janvārī pagaidu plombas (zobs D47), nolūzuša zoba, sāpju un iekaisuma dēļ vērsies pie RCC administrācijas ar iesniegumu izvest pie zobārsta, tomēr viņš pie zobārsta izvests netika. Atkāroti ar šādiem

iesniegumiem ir vērsies 15., 22. un 29.janvārī, 12. un 26.februārī, 25.martā, 1., 8. un 11.aprīlī, bet neatliekamo stomatoloģisko palīdzību saņēmis tikai 2012.gada 20.aprīlī, kad zobs D47 ekstrahēts. Norāda, ka ciesto sāpju un iekaisuma dēļ 2012.gada 20.janvārī saņēmis četras *doxycycline* tabletes, 2.martā saņēmis tabletes *doxycycline*. Pieteicēja norādīto par medikamentu kursa saņemšanu saistībā ar zobu sāpēm un iekaisumu, zoba D47 ekstrakciju apstiprina ieraksti viņa ambulatorajā pacienta medicīnas kartē (*Eksperta atzinuma Nr.18-K 8.lapa*).

Ievērojot norādīto, kā arī iepriekš konstatēto saistībā ar ieslodzīto iesniegumu veselības aprūpes saņemšanai nereģistrēšanu un uzglabāšanas sistēmas neesību, tiesa atzinusi, ka pieteicējam no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim netika sniegta neatliekamā medicīniskā palīdzība.

Tiesa situācijā, kad pieteicējs par nepieciešamo stomatoloģisko pakalpojumu saņemšanu Pārvaldi bija informējis, bet tā neveica darbības, lai nodrošinātu pieteicējam pat savlaicīgu neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, atzinusi šādu Pārvaldes faktisko rīcību (bezdarbību) par prettiesisku.

[5.15] Vērtējot, vai pieteicējam ir nodarīts viņa norādītais personiskais kaitējums – kaitējums veselībai un fiziskajai integritātei – saistībā ar zobu zudumu, tiesa atzinusi, ka ir konstatējams pieteicēja veselībai un fiziskajai integritātei nodarītais kaitējums, kura atjaunošanās dabiskā ceļā nav iespējama.

Tiesai nav radušās šaubas, ka plānveida stomatoloģiskās palīdzības nesniegšana ilgstošā laika periodā radīja būtiski negatīvu iespaidu uz pieteicēja zobu un mutes dobuma veselības stāvokli un ir cēloniskā sakarībā ar pieteicēja veselībai un fiziskajai integritātei (zaudētas ķermeņa daļas) nodarīto kaitējumu. Būtiski ir ņemt vērā to, ka tieši ieslodzījuma iestāžu un Pārvaldes ilgstošā bezdarbība – pakalpojumu nenodrošināšana, ieslodzīto personu iesniegumu nereģistrēšana un neuzglabāšana – liedz tiesai gūt skaidrību par katras puses darbības vai bezdarbības sekām. Ievērojot to, ka attiecībā uz pieteicēju par laiku, kad viņš atradās ieslodzījumā, no viņa puses tiesa konstatēja visu nepieciešamo darbību veikšanu, tad pienākuma neveikšana no valsts pārvaldes iestāžu puses nevar tikt atzīta par iemeslu, kas liegtu pieteicējam saņemt atlīdzinājumu. Pretējā gadījumā tiesa tieši veicinātu iestāžu izvairīšanos no to pienākumu veikšanas un informācijas nepienācīgu apkopošanu vai pat apzinātu slēpšanu.

[5.16] Pieteicējs lietas izskatīšanas gaitā grozījis prasījuma pamatu sakarā ar faktisko apstākļu maiņu – vairs nelūdz uzlikt Pārvaldei par pienākumu nodrošināt nepieciešamos stomatoloģiskos pakalpojumus, bet lūdz atlīdzināt izdevumus, kas nepieciešami mutes dobuma funkciju atjaunošanai. Minētos izdevumus pieteicējs lūdz iekļaut jau sākotnēji par kaitējuma atlīdzinājumu prasītajos Ls 18 000 (25 611,69 *euro*). Pieteicējs arī pirms lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšanas rakstveidā ir lūdzis atlīdzināt nodarīto morālo kaitējumu par Ls 2000 jeb 2845,76 *euro*.

Tiesa izskatāmajā lietā ir konstatējusi Konvencijas 3.panta pārkāpumu, bet vienlaikus ir konstatējusi pieteicēja līdzatbildība par viņa zobu un mutes stāvokli, un noteikusi pieteicējam personiskā (tostarp morālā) kaitējuma atlīdzinājumu ir 5000 *euro*.

[6] Atbildētāja par Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 22.janvāra spriedumu daļā, ar kuru pieteikums apmierināts daļēji: atzīta par prettiesisku Liepājas cietuma faktiskā rīcība, laika periodā no 2010.gada 5.septembra līdz 2011.gada 3.jūlijam nenodrošinot pieteicējam primāro veselības aprūpi (plānveida stomatoloģisko palīdzību par maksu); atzīta par prettiesisku Pārvaldes faktiskā rīcība, nenodrošinot pieteicējam neatliekamo stomatoloģisko palīdzību laika periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim; kā arī uzlikts pienākums Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējam personisko kaitējumu par veselībai un fiziskajai integritātei nodarīto kaitējumu 4000 *euro* apmērā un morālo kaitējumu 1000 *euro* apmērā, iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzība pamatota šādi.

[6.1] Ieslodzītais, tāpat kā jebkurš cits iedzīvotājs, pie ārsta var tikt, iepriekš pierakstoties. Pieteicējs pēc 2010.gada 14.oktobra konsultācijas par zobu labošanu un protezēšanu tikai viņam zināmu apstākļu dēļ vairs nav vērsies Liepājas cietuma Medicīnas daļā par turpmāko mutes dobuma sanāciju. Tādējādi pieteicējs ir pats atbildīgs par zobu stāvokļa pasliktināšanos. Atbilstoši pieteicēja viedoklim persona apmeklē zobārstu tikai tad, ja sāk sāpēt zobs vai radies iekaisums, kas atbildētājas ieskatā citastarp liecina par pieteicēja paviršo attieksmi pret savu veselību.

Laika periodā no 2010.gada 28.jūlija līdz 2010.gada 16.septembrim pieteicējam tika ekstrahētas piecas zobu saknes no sešām. Tiesa nav ņēmusi vērā to, ka, atrodoties Liepājas cietumā, pieteicējam mutes dobums netika sagatavots protezēšanai (ko pacientam var veikt tikai pēc mutes dobuma sanācijas), un attiecīgi nebija nepieciešams uzsākt risināt jautājumu par pieteicēja izvešanu ārpus ieslodzījuma vietas plānveida stomatoloģiskās palīdzības saņemšanai par maksu.

Vienlaikus, izciešot sodu Liepājas cietumā, pieteicējs saņēma neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, kas sniegta savlaicīgi – tiklīdz pieteicējs vērsās cietuma Medicīnas daļā ar sūdzībām par zobu sāpēm. Pieteicējs saņēma arī informāciju par plānveida stomatoloģiskās palīdzības pakalpojumu saņemšanas iespējām par maksu ārpus cietuma, tas ir, ka pirms zobu protezēšanas ir nepieciešama mutes dobuma sanācija.

[6.2] Atbilstoši RCC 2014.gada 10.janvāra atbildes vēstulē Nr.3/3/1.1-D/4396 norādītajam, pamatojoties uz ieslodzītā iesniegumu par plānveida stomatoloģiskās palīdzības saņemšanu un ieslodzījuma vietas ārsta akceptu par šādas ārstēšanas konsultācijas objektīvo nepieciešamību, ieslodzījuma vieta var nodrošināt šāda pakalpojuma saņemšanu ieslodzītajam ārpus ieslodzījuma vietas, neiekasējot no ieslodzītā izdevumus par transportēšanu un apsardzi, kā to paredz Noteikumu Nr.199 15.punkts, jo tiesību normās netiek noteikti maksas cenrāži (aprēķins).

Tādējādi tas, ka Liepājas cietuma zobārstniecības kabinets nebija pielāgots plānveida stomatoloģisko pakalpojumu sniegšanai, nenozīmē to, ka pieteicējam tika liegta iespēja tos par personiskajiem līdzekļiem saņemt ārpus ieslodzījuma vietas.

[6.3] Kā pirmās instances tiesas sēdē liecināja /pers. P/, RCC ir atbilstošs zobārstniecības kabinets maksas zobārstniecības pakalpojumu sniegšanai. Arī Pārvaldes pārstāvis paskaidroja (un to spriedumā konstatējusi tiesa), ka /pers. F/ ieslodzītajiem sniedz maksas zobārstniecības pakalpojumus. Tādējādi Pārvalde bija nodrošinājusi ieslodzītajiem iespēju saņemt plānveida stomatoloģiskos pakalpojumus, RCC vēršoties pie /pers. F/, kā arī nepieciešamības gadījumā šāda palīdzība tiek sniegta ārpus ieslodzījuma vietas.

Savukārt par to, kādā kārtībā pieteicējam tika veikta mutes dobuma sanācija, Pārvalde nav atbildīga, jo atbilstoši Inspekcijas nolikuma 2.punktam ārstniecības personāla veiktās manipulācijas, to kvalitāti, izvēlētās ārstniecības metodes un taktikas pamatotību vērtē Inspekcija.

Tā kā Pārvalde bija nodrošinājusi pieteicējam iespēju saņemt plānveida stomatoloģiskos pakalpojumus (RCC pieteicējam pabeigta mutes dobuma protezēšana), tad nav saprotams, kā tiesa nonākusi pie secinājuma, ka Pārvalde neveica aktīvas darbības, lai nodrošinātu pieteicējam iespēju uz vietas RCC saņemt primāro veselības aprūpi un lai pieteicējs šos pakalpojumus varētu saņemt ārpus ieslodzījuma vietas. Tiesa nav ņēmusi vērā RCC administrācijas 2012.gada 11.jūlija atbildes vēstulē Nr.3/10-8294 norādīto, ka laika periodā no 2010. līdz 2012.gadam pieteicējs nebija vērsies ne ar sūdzībām, ne ar iesniegumiem pie cietuma administrācijas par veselības aprūpes nepieejamību ārpus ieslodzījuma vietas.

[6.4] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka līdz 2012.gada 1.jūlijam ieslodzītajiem, kuri izvietoti kamerās, lai nokļūtu pie medicīnas darbinieka, aizpildīja talonu pieņemšanai pie ārstniecības personas, un uz tā pamata izrakstīja pieprasījumu izvešanai no kameras. Šie taloni netika reģistrēti.

Sākot ar 2012.gada 1.jūliju visi ieslodzīto iekšējie iesniegumi, kas saistīti ar veselības aprūpes sniegšanu, tika reģistrēti ieslodzīto personu saņemto iesniegumu elektroniskajā reģistrā cietuma Medicīnas daļā. Pamatojoties uz Pārvaldes 2012.gada 27.marta vēstuli Nr.1/13.1-2175, cietuma Medicīnas daļā no 2012.gada 1.maija ir ieviests „Ārstu/ārstu palīgu pierakstu uzskaites žurnāls", lai kontrolētu un izvērtētu veselības aprūpes pakalpojuma savlaicīgumu.

Tādējādi līdz 2012.gada 1.jūlijam ieslodzītie medicīnisko palīdzību visbiežāk saņēma, vēršoties pie korpusa dežuranta ar attiecīgu lūgumu. Arī pieteicējs šādā veidā bija vērsies, un viņam medicīniskā palīdzība sniegta, piemēram, 2011.gada 22.septembrī un 2012.gada 2.martā.

2012.gada 4.septembrī pieteicējs tika pārvietots uz slēgta tipa cietuma augstāko režīma pakāpi, kur pats varēja apmeklēt cietuma Medicīnas daļu un pierakstīties pie ārsta/ārsta palīga. Pieteicējam nebija jāraksta iesniegums, lai saņemtu medicīnisko palīdzību, un tiesai iesniegts „Pierakstīšanās pie ārsta/ārsta palīga žurnāls" no tā brīža, kad pieteicējam radās iespēja tajā veikt ierakstus, tas ir, no 2012.gada septembra.

[6.5] Tiesa, secinot, ka pieteicēja rakstveidā iesniegtie iesniegumi stomatoloģiskās palīdzības saņemšanai tika nozaudēti un tādējādi pieteicējam nav sniegta neatliekamā stomatoloģiskā palīdzība, ir balstījusies tikai uz paša pieteicēja iekārtoto žurnālu. Taču minētais žurnāls Pārvaldes ieskatā nevar būt objektīvs pierādīšanas līdzeklis, jo nav konstatējams, kad pieteicējs ir veicis tajā ierakstus un vai tie ir pamatoti.

No lietas materiāliem redzams, ka pēc 2010.gada 14.oktobra pieteicējam sniegtās konsultācijas viņš vērsies cietuma Medicīnas daļā, izrādot iniciatīvu par turpmāko mutes dobuma sanāciju, tikai 2011.gada 7.jūlijā, atrodoties RCC. Minētajā datumā pieteicējam sniegta konsultācija par zobu ārstēšanas iespējām par saviem naudas līdzekļiem, bet pēc tās pieteicējs vairs nevērsās un nepierakstījās pie stomatologa uz pieņemšanu.

2011.gada 22.septembrī pieteicējs vērsās pie dežuranta un lūdza sniegt neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, un viņam veikta zoba D47 pulpīta sanācija un precizēta zobu formula. Sakarā ar minēto konstatēts, ka pieteicēja mutes dobums nav sagatavots protezēšanai, un, tā kā uzsākta D47 zoba sanācija, 2011.gada 13.oktobrī pieteicējam veikta zoba D47 kanāla atkārtota apstrāde.

2011.gada 7.novembrī pieteicējs vērsās pie RCC Medicīnas daļas ar iesniegumu, lūdzot sniegt konsultāciju pie zobārsta, un 2011.gada 7.novembrī pieteicējam veikta zoba D47 atkārtota apstrāde.

2012.gada 2.martā pieteicējs vērsās pie RCC dežūrējošā diennakts ārsta palīga pēc palīdzības sakarā ar zobu sāpēm, un viņam sniegta medicīniskā palīdzība, nozīmējot antibakteriālu un pretsāpju terapiju un pierakstot pie stomatologa. 2012.gada 20.aprīlī pieteicējam veikta zoba D47 ekstrakcija, sakarā ar neefektīvo ārstniecisko efektu.

Tiesa nav ņēmusi vērā RCC administrācijas 2013.gada 9.decembra atbildes vēstulē Nr.3/1.1-13508 paskaidroto, ka, sniedzot 2013.gada 30.septembra atbildes vēstuli Nr.A00746-13/13/17980 par pieteicējam sniegtajiem zobārstniecības pakalpojumiem, RCC administrācija ir pieļāvusi pārrakstīšanās kļūdu, nepieminot pieteicējam sniegto palīdzību 2012.gada 20.aprīlī.

No minētā redzams, ka laika periodā no 2011.gada 7.novembra līdz 2012.gada 2.martam pieteicējs atkārtoti vairs nevērsās cietuma Medicīnas daļā un neizrādīja iniciatīvu par turpmāko mutes dobuma sanāciju. Savukārt laika periodā no 2012.gada 2.marta līdz 2012.gada 20.aprīlim pieteicējam veikta zoba D47 sanācija (tas ir, pieteicējs saņēma neatliekamo medicīnisko palīdzību), kas ir pretrunā ar pieteicēja iekārtotajā žurnālā norādīto.

[6.6] 2012.gada 9.maijā pieteicējam notika konsultācija pie ārsta palīga, kurā konstatēts, ka pieteicējs jau bijis uz konsultāciju pie cietuma stomatologa par zobārstniecības pakalpojumiem par maksu. 2013.gada 6.jūnijā pieteicējs pierakstījās pie zobārsta, un 2013.gada 7.jūnijā pieteicējam veikta zobu ekstrakcija. 2013.gada 19.jūlijā cietuma stomatologs izsauca pieteicēju atkārtoti pēc sava pieraksta, un pieteicējam ekstrahēts 26.zobs. 2013.gada 30.augustā pieteicējam veikta apskate, kurā sastādīta zobu formula, un 2013.gada 18.septembrī pieteicējam ekstrahēts zobs, pabeidzot viņa mutes dobuma sanāciju, ar stomatoloģi mutiski vienojoties par maksas pakalpojuma sniegšanu un uzsākot pieteicēja mutes dobuma sagatavošanu protezēšanai.

Tā kā pieteicēja mutes dobuma sanācija pabeigta 2013.gada 18.septembrī, tad tiesa nepamatoti norādījusi, ka laika

periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim Pārvalde nav nodrošinājusi iespēju pieteicējam saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību, jo šāda nepieciešamība objektīvi radās tikai pēc 2013.gada 18.septembra. 2013.gada 7., 14., 22.oktobrī un 5.novembrī pieteicējs pierakstīts pie zobārsta RCC, un 2013.gada 6. un 8.novembrī viņam sniegta konsultācija, noņemot nospiedumus un mērus protēzei. Pārvalde norāda, ka pieteicējs, atrodoties slēgtā tipa cietuma augstākajā režīma pakāpē, varēja vairākas reizes dienā veikt pierakstus pie ārstniecības personas cietuma Medicīnas daļas izveidotajā žurnālā. Tomēr tas nenozīmē to, ka ieslodzītajiem uz katru pierakstu pie ārsta objektīvi var tikt nodrošināta konsultācija, jo pacienti pie ārsta (tostarp stomatologa) tiek pieņemti rindas kārtībā (līdzīgi kā tas ir arī ārpus ieslodzījuma vietām). Tā kā pieteicējam tika veikta mutes dobuma sanācija, tad bija nepieciešams arī laiks, lai mutes dobums sadzītu un varētu veikt nepieciešamās manipulācijas mutes dobuma protezēšanai.

2013.gada 20.novembrī pieteicējam tika izgatavota protēze, un pieņemšanas laikā zobārste to viņam pielaikoja. 2013.gada 29.novembrī un 4.decembrī tika veikta pieteicēja protēzes korekcija.

Tādējādi laika periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim Pārvalde nodrošināja pieteicējam neatliekamo stomatoloģisko palīdzību.

[6.7] Tiesa nav pieprasījusi medicīniski apstiprinātu dokumentāciju tam, ka pieteicējam viņa anatomisko īpašību dēļ nav iespējams veikt mutes dobuma protezēšanu.

2013.gada 29.novembrī un 2013.gada 4.decembrī tika veikta pieteicēja protēzes korekcija. Vienlaikus jāņem vērā, ka pieteicējam, nokļūstot ieslodzījuma vietā, mutes dobumā jau trūka sešu zobu un sešiem zobiem bija tikai saknes. Pieteicējam zoba D47 ekstrakcija veikta sakarā ar neefektīvo ārstniecisko efektu.

[7] Paskaidrojumos Administratīvajai apgabaltiesai pieteicējs norāda, ka apelācijas sūdzībai nepiekrīt.

Pieteicēja ieskatā ir absurdi, ka atbildīgās personas kopš 2009.gada maija nepārtraukti sniedz konsultācijas par zobārstniecības iespējām, nevis reāli nodrošina nepieciešamo ārstniecību.

Tas, ka Latvijas cietumos ieslodzītajiem netiek nodrošināta pienācīga veselības aprūpe, ir vispārzināms fakts.

Lietas izskatīšanas laikā tiesai adresētajos dokumentos apgalvojumus par pieteicēja veselības stāvokli un komentārus par ierakstiem viņa medicīnas dokumentos ir izteikuši cietuma un Pārvaldes administrācijas darbinieki, tas ir, personas bez medicīniskās izglītības, kuras šādus secinājumus nemaz nav tiesīgas izdarīt. Tādējādi ir pārkāpts Fizisko personu datu aizsardzības likuma 11.pants, jo cietuma administrācijas darbinieki ir rīkojušies ar personas sensitīvajiem datiem.

Lai gan 2012.gada 2.martā pieteicējs bija spiests sakarā ar zobu sāpēm vērsties pie terapeita un kurš viņam arī deva norīkojumu, tomēr pieteicējs pie stomatologa nokļuva tikai pēc pusotra mēneša – 2012.gada 20.aprīlī.

Pēc vairākām dienām pieteicēja medicīnas kartē izdarīts ieraksts, ka 2012.gada 27. – 29.aprīlī netika izvests pie psihiatra, jo visi uzraugi bija aizņemti. No minētā redzams, ka ieslodzītie cietumā nesaņem veselības aprūpi.

Pirmās instances tiesa nav pilnīgi un objektīvi izvērtējusi visus pieteikumā izteiktos prasījumus par redzei nodarīto kaitējumu un pieteicēja 2013.gada 12.decembra iesniegumu. Tādējādi pieteicējs lūdz apgabaltiesu APL 302.panta 2.^{1}panta kārtībā izlemt šos jautājumus, apmierinot visus prasījumus.

[8] Saskaņā ar APL 245. un 304.panta pirmo daļu lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[9] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka atbildētāja apelācijas sūdzība ir pamatota, bet pieteikums lietas pārskatāmajā apjomā daļā ir noraidāms, bet pieteikums daļā atstājams bez izskatīšanas.

Apgabaltiesa saskaņā ar APL 302.panta pirmo daļu lietu izskata tikai apjomā, kā lūgts apelācijas sūdzībā, tas ir, lietas daļā, kurā pirmās instances tiesa pieteikumu apmierināja.

Pieteicēja paskaidrojumā [7] atsaukšanās uz APL 302.panta 2.^{1}daļu atstājama bez ievērības. Ja pieteicējs uzskatīja, ka kādā daļā pirmās instances tiesas spriedums nav pareizs, viņam bija tiesības iesniegt apelācijas sūdzību vai prasīt pirmās instances tiesai taisīt papildspriedumu.

[10] Apgabaltiesa lietā konstatē turpmāk minētos apstākļus, par ko ir pierādījumi lietā.

Liepājas cietumā pieteicējs atradās ieslodzījumā no 2009.gada 5.maija līdz 2011.gada 3.jūlijam un RCC – no 2011.gada 4.jūlija līdz 2014.gada 27.jūnijam.

[10.1] 2010.gada 22.jūlijā pieteicējs interesējās Liepājas cietuma Medicīnas daļā par zobu labošanu un protezēšanu ārpus cietuma. Uz minēto paskaidrots, ka pieteicējam ir jāsāk ar cietuma stomatologa konsultāciju (ieraksts ambulatorā pacienta medicīnas kartē, *lietas I sējuma 56.lapa*).

2010.gada 25.jūlija pieteicēja iesniegumā Liepājas cietuma Medicīnas daļai izteikts lūgums izsaukt pieteicēju pie zobārsta, kā arī norādīts, ka pieteicējam ir nepieciešama dažu zobu izraušana un tālāka protezēšana, naudas līdzekļi protezēšanai ir pieteicēja personīgajā norēķinu kontā (*lietas II sējuma 6.lapa*).

2010.gada 28.jūlijā pieteicējam Liepājas cietuma Medicīnas daļā veikta zobu ekstrakcija un norādīts, ka nepieciešama zobu protezēšana (*lietas I sējuma 58.lapa*).

2010.gada 5. un 20.augusta pieteicēja iesniegumā Liepājas cietuma Medicīnas daļai izteikts lūgums iegādāties pieteicējam zobārstniecībā nepieciešamās zāles (*lietas II sējuma 7. un 8.lapa*).

2010.gada 8.septembrī pieteicējam Liepājas cietuma Medicīnas daļā veikta zoba ekstrakcija (*lietas I sējuma 58.lapa*).

2010.gada 16.septembrī pieteicējam Liepājas cietuma Medicīnas daļā veikta zoba ekstrakcija (*lietas I sējuma 58.lapa*).

Pieteicēja 2010.gada 12.oktobra iesniegumā Liepājas cietuma Medicīnas daļai izteikts lūgums veikt pieteicējam zobu protezēšanu par viņa naudas līdzekļiem (*lietas II sējuma 5.lapa*).

2010.gada 14.oktobrī pieteicējam sniegta konsultācija par zobu labošanu un protezēšanu (ieraksts ambulatorā pacienta medicīnas kartē, *lietas I sējuma 57.lapa*).

2011.gada 4.jūlijā pieteicējs etapēts uz RCC.

2011.gada 7.jūlijā pieteicējs vērsās RCC Medicīnas daļā ar jautājumu par zobu ārstēšanu par saviem līdzekļiem (*lietas II sējuma 42.lapa*).

2011.gada 7.jūlijā pieteicējam RCC Medicīnas daļā veikta zoba ekstrakcija (*lietas I sējuma 58.lapa*).

[10.2] Lietas iepriekšējas ārpustiesas izskatīšanas kārtības ievērošanu pierāda 2011.gada 5.septembra apstrīdēšanas iesniegums (*lietas I sējuma 47.-50.lapa*).

[10.3] 2011.gada 22.septembrī pieteicējs RCC Medicīnas daļā apmeklēja zobārstu (zobārstniecības pacienta ambulatorā karte, *lietas I sējuma 60.lapa*).

2011.gada 13.oktobrī pieteicējam RCC Medicīnas daļā turpināta zobu sanācija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2011.gada 7.novembrī pieteicējs vērsās RCC Medicīnas daļā, un pieteicējam turpināta zobu sanācija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2012.gada 2.martā pieteicējs vērsās RCC Medicīnas daļā pie dežurējošā diennakts ārsta palīga sakarā ar zobu sāpēm, un pieteicējam sniegta medicīniskā palīdzība, kā arī veikts pieraksts pie stomatologa (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2012.gada aprīlī (datums nav salasāms) pieteicējam RCC Medicīnas daļā veikta zoba ekstrakcija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 7.jūnijā sakarā ar 2013.gada 6.jūnija pierakstu žurnālā (*lietas II sējuma 61.lapa*) pieteicējam RCC Medicīnas daļā sniegta stomatologa palīdzība un veikta zobu ekstrakcija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 19.jūlijā pieteicējam RCC Medicīnas daļā veikta zobu ekstrakcija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 30.augustā pieteicējam RCC Medicīnas daļā sastādīta zobu formula (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 18.septembrī pieteicējam RCC Medicīnas daļā veikta zobu ekstrakcija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 6. un 8.novembrī (*lietas II sējuma 66.lapa*) sakarā ar 2013.gada 7. un 14.oktobra (kā arī 2013.gada 22.oktobra; *lietas II sējuma 62.lapa*) un 5.novembra (*lietas II sējuma 64.lapa*) pierakstu žurnālā pieteicējam RCC Medicīnas daļā noņemti zobu nospiedumi un mēri protēzei, sniegta konsultācija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 20.novembrī (*lietas II sējuma 66.lapa*) pieteicējam RCC Medicīnas daļā izgatavota protēze un veikta protēzes pielaikošana (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

2013.gada 29.novembrī un 4.decembrī (*lietas II sējuma 66.lapa*) pieteicējam RCC Medicīnas daļā veikta protēzes korekcija (*lietas II sējuma 41. – 44.lapa*).

[11] Apgabaltiesa nepiekrīt pirmās instances tiesas apsvērumiem [5.5], ka izskatāmajā gadījumā stomatoloģisko pakalpojumu nodrošināšana vai nenodrošināšana ir nevis vienreizējs gadījums, bet ilgstoši turpināta faktiskā rīcība (pieteicējam nepieciešamas secīgas un daudzkārtējas manipulācijas), un kā līdz ar to lietā jāvērtē arī RCC faktiskā rīcība stomatoloģisko pakalpojumu nodrošināšanā vai nenodrošināšanā tiktāl, ciktāl šis jautājums ir vērtēts un izlemts pirmās instances tiesas spriedumā, pieteikumu apmierinot.

Šajā sakar ir pārbaudāms pieteicēja norādītais pieteikuma priekšmets, kas izriet no pieteicēja apstrīdēšanas iesnieguma apjoma iestādē.

2011.gada 7.septembrī Pārvaldē saņemtajā pieteicēja 2011.gada 5.septembra iesniegumā (reģ. Nr.D/4418) norādīts, ka pieteicējs 2009.gada maijā vērsās Liepājas cietuma Medicīnas daļā, lai salabotu divus zobus, kuriem apcietinājuma laikā (no 2009.gada 27.aprīļa) izkrita plombas. Uz minēto pieteicējam esot atbildēts, ka tie ir maksas pakalpojumi, kas saņemami ārpus konkrētās ieslodzījuma vietas. Pieteicējam naudas līdzekļi bija, bet esot paskaidrots, ka nav transporta un konvoja darbinieku. Gaidot 30 cilvēku rindā, pieteicēja zobu stāvoklis pasliktinājies, un 2010.gada jūlijā un septembrī bijis jāizrauj pieci zobi. 2011.gada 4.jūlijā pieteicējs pārvietots uz RCC. Tur Medicīnas daļā, pārbaudot pieteicējam zobus, esot paskaidrots, ka izraujams viens priekšzobs, bet divi blakus esošie zobi jāmēģina saglābt ar kronīšiem, taču zobu ārstēšanai uzaicināms savs zobārsts. Minētais pieteicējam neesot bijis iespējams, un rezultātā pieteicējs neesot saņēmis stomatologa palīdzību. Ievērojot norādīto, pieteicēja ieskatā Liepājas cietuma faktiskās rīcības rezultātā pieteicēja veselībai nodarīts neatgriezenisks kaitējums – astoņu zobu zaudējums Ls 5000 apmērā, kā arī morālais kaitējums Ls 5000 (tajā skaitā gan par zobārstniecības pakalpojumu nesniegšanu, gan par piemērotu briļļu savlaicīgu neizgatavošanu) apmērā. Pieteicējs izteicis lūgumu Pārvaldei nodrošināt viņam nepieciešamo stomatoloģisko palīdzību, apmaksājot arī zobu protezēšanu.

Ar Pārvaldes 2011.gada 7.oktobra Lēmumu, izlemjot pieteicēja iesniegto apstrīdēšanas iesniegumu, pieteicējam atteikts izdot labvēlīgu administratīvo aktu par norādītā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 15 000 apmērā. Pārvalde Lēmumā, pamatojoties uz APL 79.panta pirmajā daļā noteikto, konstatēja, ka pieteicējs ir nokavējis apstrīdēšanas termiņu un tādējādi apstrīdēšanas iesniegums daļā par laika periodu līdz 2010.gada 5.septembrim ir atstājams bez izskatīšanas. Pārvalde vērtējusi apstrīdēto Liepājas cietuma un RCC faktisko rīcību par laika periodu no 2010.gada 5.septembra līdz 2011.gada 5.septembrim. No Lēmuma redzams, ka apstrīdēšanas procesa ietvaros pieprasīta informācija gan no Liepājas cietuma, gan no RCC, kas ir vērtēta (*sk. Lēmuma 3.lpp. otro un trešo atkāpi*).

Apgabaltiesa pilnībā piekrīt Lēmumā noteiktajam lietas izpētes apjomam izteikto prasījumu un lietas ārpustiesas izskatīšanas ievērošanas robežās. Līdz ar to pirmās instances tiesai nebija pamata lietā vērtēt neatliekamās stomatoloģiskās

palīdzības sniegšanu, pieteicējam atrodoties RCC periodā pēc apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšanas, turklāt bez pamatojuma kā atbildētāju par šo faktisko rīcību nosakot nevis konkrēto ieslodzījuma vietas iestādi, bet uzreiz augstāku iestādi. Apgabaltiesa norāda, ka administratīvajā procesā tiesā netiek izskatītas lietas par augstākas iestādes kontroles funkciju pareizu izpildi pār zemāku iestādi.

APL 93.panta otrā daļa, kuru lietā piemērojusi pirmās instances tiesa, noteic, ka atlīdzinājumu uzreiz tiesā, proti, bez ārpustiesas kārtības ievērošanas, var prasīt gadījumā, ja zaudējumus vai kaitējumu ir nodarījusi augstākā iestāde.

Izskatāmajā lietā šāds gadījums nav. Iestādes rīcība, nenodrošinot neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, ir konkrētas ieslodzījuma vietas rīcība, un tā bija jāapstrīd augstākā iestādē. Pārvalde nav minētās faktiskās rīcības veicēja, bet gan augstāka iestāde.

Neatliekamās stomatoloģiskās palīdzības sniegšana pēc savas būtības nevar būt turpināta tādā izpratnē, kā to norādījusi pirmās instances tiesa, faktiski [5.5] runājot par plānveida stomatoloģisko palīdzību, kad pieteicējam nepieciešamas secīgas un daudzkārtējas manipulācijas. Kā redzams no pirmās instances tiesas sprieduma, tā ir vērtējusi gadījumus, kad zoba sāpes ir sākušās un neatliekamā palīdzība ir bijusi nepieciešama jau pēc apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšanas iestādē, bet lietā nav tāda gadījuma, kad neatliekamā palīdzība pieteicējam bija nepieciešama pirms 2011.gada 5.septembra, bet viņš to gaidīja vēl pēc minētā datuma periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 20.aprīlim, par ko lēmusi pirmās instances tiesa.

Šādos apstākļos pieteikums daļā par Pārvaldes faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam neatliekamo stomatoloģisko palīdzību laika periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim, ir atstājams bez izskatīšanas, pamatojoties uz APL 278.panta pirmās daļas 1.punktu, jo pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[12] Apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums daļā [5.1]-[5.4] un [5.6]-[5.9] ir pareizs un, līdz ar to apgabaltiesa saskaņā ar APL 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai minētajā daļā, to neatkārtojot.

[13] Izvērtējot cilvēktiesību ierobežojuma būtiskumu attiecībā pret konkrētu personu, ir jāņem vērā personas statuss, apstākļi, kādos konkrētā persona atrodas, un citi faktori, kas katrā konkrētā gadījumā var būt svarīgi, lemjot jautājumu, vai lēmums vai rīcība būtiski skar konkrētās personas cilvēktiesības. Ieslodzījumā esošajām personām jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos attiecībā pret to (*sk., piemēram, Augstākās tiesas 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-348/2006 11.punktu, 2007.gada 26.marta lēmuma lietā Nr.SKA-218/2007 6.punktu, 2007.gada 14.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-186/2007 7.punktu*).

Tiesības uz veselības aizsardzību ir nostiprinātas Satversmes 111.pantā, kurā noteikts, ka valsts aizsargā cilvēka veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Šī tiesību norma uzliek valstij pienākumu aizsargāt ikvienas personas tiesības pašai rūpēties par savu veselības stāvokli, kā arī pienākumu atturēties no darbībām, kas traucē personai īstenot šīs tiesības. Satversmes 111.pants neuzliek valstij pienākumu nodrošināt ikvienam iespējami augstāko veselības līmeni, taču no šajā pantā noteiktā izriet valsts pienākums noteiktos gadījumos un tādā līmenī, kas cieši saistīts ar šīs valsts ekonomiskajām iespējām, veikt pasākumus, lai aizsargātu cilvēku veselību (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra sprieduma lietā Nr.2002-04-03 secinājumu daļas 1.punktu un 2004.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2003-15-0106 6.punktu*).

Saskaņā ar Noteikumu Nr.199 1.punktu šie noteikumi nosaka veselības aprūpes pakalpojumu apjomu apcietinātajam un notiesātajam un kārtību, kādā šie pakalpojumi tiek sniegti izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs" 2.punktu ieslodzītais cietumā bez maksas saņem: 1) primāro veselības aprūpi, izņemot plānveida stomatoloģisko palīdzību; 2) neatliekamo stomatoloģisko palīdzību; 3) sekundāro veselības aprūpi, kura sniedzama neatliekamā kārtā, kā arī sekundāro veselības aprūpi, kuru sniedz cietuma ārsti atbilstoši specialitātei; 4) efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi cietuma ārstniecības persona.

Atbilstoši minētajām tiesību normām ieslodzītajam ieslodzījuma vietā bez maksas tiek garantēta neatliekamā stomatoloģiskā palīdzība. Ieslodzītajam par saviem līdzekļiem ir tiesības saņemt medicīniskos pakalpojumus, ko viņam negarantē valsts, kas līdz ar to bez maksas nav pieejami ieslodzījuma vietā. Plānveida stomatoloģiskie pakalpojumi nav uzskatāmi par neatliekamo medicīnisko palīdzību iepriekš minēto tiesību normu izpratnē.

Bezmaksas zobu protezēšana neietilpst nepieciešamajā veselības minimumā, kas būtu jānodrošina pirmstiesas apcietinājumā esošām personām (*sal., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 29.maija lēmuma lietā Nr.37862/02 Epners-Gepners pret Latviju 42.-46.punkts*).

Saskaņā ar Noteikumu Nr.199 6.punktu primārās veselības aprūpes pakalpojumu ieslodzītajam sniedz cietuma medicīnas daļā vai ieslodzītā atrašanās vietā. Cietuma ārsts izvērtē ieslodzītā veselības stāvokli un, ja nepieciešams, nosūta to sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai pie cita speciālista cietuma medicīnas daļā vai uz Latvijas Cietumu slimnīcu (8.punkts). Sekundāros veselības aprūpes pakalpojumus ieslodzītais saņem atbilstoši cietuma ārsta vai ārsta palīga norīkojumam vai pēc savas iniciatīvas vēršoties pie cietuma ārstiem – speciālistiem (9.punkts).

No noteikumu Nr.199 2.1.apakšpunkta izriet, ka primārā veselības aprūpe neietver plānveida stomatoloģisko palīdzību

noteikumu Nr.199 izpratnē. Līdz ar to arī noteikumu Nr.199 6., 7., 8. un 9.punktā aprakstītā kārtība par primārās un sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu neattiecas uz plānveida stomatoloģiskajiem pakalpojumiem. Līdz ar to nepamatots ir pieteicēja uzskats, ka atbilstoši minētajām tiesību normām viņam bija tiesības saņemt stomatoloģiskos plānveida pakalpojumus cietuma slimnīcā. Līdz ar to nepamatots ir pieteicēja viedoklis, ka viņam bija tiesības saņemt cietuma medicīnas daļā arī plānveida stomatoloģisko palīdzību un zobu protezēšanu.

Noteikumu Nr.199 15.punkts noteic, ja saņemts ieslodzītā iesniegums, kas rakstiski saskaņots ar cietuma ārstu, cietuma administrācija par ieslodzītā konsultēšanu un ārstēšanu var vienoties ar tādas ārstniecības iestādes vadību, kura atrodas ārpus ieslodzījuma vietas. Ar veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu saistītos izdevumus, kā arī transporta un apsardzes izdevumus sedz no ieslodzītā līdzekļiem.

Ieslodzītajiem ir iespējas saņemt gan primāro, gan sekundāro veselības aprūpi, vēršoties pie cietuma ārsta. Ja pieteicējs ir izvēlējies saņemt veselības aprūpi ārpus cietuma, tad viņam ir jārēķinās ar to, ka šādi izdevumi netiks segti no valsts budžeta līdzekļiem (*sk. Augstākās tiesas 2011.gada 22.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-818 10.punktu*).

Nepamatots ir pieteicēja viedoklis, ka noteikumu Nr.199 15.punkts ir piemērojams tikai tad, ja ieslodzītais ir atteicies no cietumā sniegtā veselības pakalpojuma. Minētā tiesību norma ir piemērojama arī gadījumā, ja noteikta veida vai kvalitātes ārstēšanās pakalpojuma sniegšana cietumā nav pieejama.

No lietas materiāliem izriet, ka no pieteicēja ievietošanas brīža Liepājas cietumā 2009.gada 5.maijā pieteicējs pirmo reizi sūdzējās medicīnas daļā par zobu sāpēm tikai 2010.gada 22.jūlijā, un jau 2010.gada 22.jūlijā Liepājas cietuma medicīnas daļa konsultēja pieteicēju par zobu labošanu un protezēšanu ārpus cietuma. Pieteicējam paskaidrots, ka jāsāk ar cietuma stomatologa apmeklējumu, tālākā rīcība pēc cietuma stomatologa rekomendācijām, 2010.gada 28.jūlijā, 8., 16.septembrī Liepājas cietuma medicīnas daļa pieteicējam veica vairāku zobu ekstrakciju.

2010.gada 14.oktobrī Liepājas cietuma medicīnas daļa konsultēja pieteicēju par zobu labošanu un protezēšanu, savukārt 2011.gada 7.jūlijā RCC medicīnas daļa pieteicēju konsultēja par zobu ārstēšanas iespējām par saviem līdzekļiem.

No sūdzības un pieteikuma izriet, ka pieteicējs ir gatavs maksāt par plānveida stomatoloģiskajiem pakalpojumiem, bet nevēlas tos saņemt ārpus cietuma, jo viņa zobārsts atrodas Ventspilī. Arī pieteikumā norādītie argumenti, ka cietuma medicīnas nodaļai bija pienākums zobus salabot saskaņā ar noteikumu Nr.199 2., 7. un 8.punktu, norāda, ka pieteicējs nodoms nav bijis saņemt plašāku stomatoloģisko pakalpojumu klāstu ārpus cietuma medicīnas daļas. Vienlaikus ieslodzījuma vietai nav pienākums nodrošināt plānveida stomatoloģiskos pakalpojumus tieši cietuma medicīnas daļā. Līdz ar to arī ieslodzītajam nav tiesību prasīt, lai cietuma medicīnas daļā minētie pakalpojumi viņam tiktu sniegti.

Minētie fakti kopumā apgabaltiesas ieskatā apliecina, ka pieteicējam nav kavēta plānveida stomatoloģiskās palīdzības nodrošināšana tiktāl, ciktāl tas bija atkarīgs no iestādes pienākuma. Jāņem vērā, ka rūpes par veselību primāri ir pašas personas pienākums, un ieslodzījuma vieta nevar pieteicēju piespiest veikt darbības attiecībā uz mutes veselību. Kā redzams no lietas materiāliem, konsultācijas pieteicējam tika sniegtas, un pieteicējam bija jāveic darbības, lai izmantotu iespēju sagatavot mutes dobumu protezēšanai pie ārsta ārpus ieslodzījuma vietas par saviem līdzekļiem. Pieteicējs no savas gribas atkarīgu iemeslu dēļ ir pasliktinājis zobu stāvokli, līdz ar to ieslodzījuma vietas atbildība vai līdzvaina šajā apstāklī nav saskatāma.

Pretēji secinājumi neizriet arī no Eksperta atzinuma Nr.18-K, kas taisīts lietā 2014.gada 25.septembrī.

Tādējādi lietā nav konstatējams, ka ieslodzījuma vieta būtu ierobežojusi pieteicēju tiesībās saņemt plānveida stomatoloģisko palīdzību ārpus ieslodzījuma vietas saskaņā ar Noteikumu Nr.199 15.punktu.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa secina, ka pieteicējam nebija liegta iespēja izmantot plānveida zobārsta pakalpojumus par personīgajiem līdzekļiem, kā arī ārstēties ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas, kā to paredz noteikumu Nr.199 15.punkts.

Liepājas cietuma rīcība saistībā ar primārās medicīniskās zobārstniecības aprūpes nodrošināšanu pieteicējam ir atzīstama par tiesisku. Valsts pārvades iestādes rīcība nav aizskārusi pieteicēja pamattiesības uz veselības aizsardzību un tiesības saņemt medicīniskās palīdzības minimumu.

Līdz ar to pieteikums daļā par Liepājas cietuma faktisko rīcību, laika periodā no 2010.gada 5.septembra līdz 2011.gada 3.jūlijam nenodrošinot pieteicējam primāro veselības aprūpi (plānveida stomatoloģisko palīdzību par maksu).

Šādos apstākļos ir noraidāms arī prasījums par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu, jo lietā nav konstatēta iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

[14] Pirmās instances tiesa nepamatoti pieteikumu daļā apmierināja, kā arī nepamatoti izskatīja lietu daļā, kurā pieteicējs nebija ievērojis iepriekšēju lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 278.panta pirmās daļas 1.punktu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt /pers. B/ pieteikumu sakarā ar viņa 2011.gada 5.septembra apstrīdēšanas iesniegumu Ieslodzījuma vietu pārvaldei (reģ. Nr.D/4418) daļā par Liepājas cietuma faktisko rīcību, nenodrošinot viņam primāro veselības aprūpi –

plānveida stomatoloģisko palīdzību par maksu laika periodā no 2010.gada 5.septembra līdz 2011.gada 3.jūlijam.

Atstāt bez izskatīšanas /pers. B/ pieteikumu daļā par Ieslodzījuma vietu pārvaldes faktisko rīcību, nenodrošinot viņam neatliekamo stomatoloģisko palīdzību laika periodā no 2012.gada 8.janvāra līdz 2012.gada 20.aprīlim.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente L.Vīnkalna
Tiesneses K.Krastiņa
A.Zariņa